

הוא עד הבוקר, ומכאן ואילך עובר השוכרו בלאו.

ומניין לשכיר לילה שגובה כל היום, שנאמר [דברים כד] "ביומו תתן שכרו".

והוינן בה: ואימא איפכא? שכיר יום גובה כל היום, שנאמר "ביומו תתן שכרו". ושכיר לילה גובה כל הלילה, שנאמר "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר"!?

ומתצינן: כתיב [ויקרא כה] "כשכיר שנה בשנה". ודרשו מכאן חכמים, ששכירות של שנה זו, משתלמת בתחילת שנה אחרת, ומכאן ששכירות אינה משתלמת אלא בסוף. הילכך, כל זמן שלא נסתיימה עבודת השכיר, עדיין לא הגיע זמן תשלום שכרו, ובהכרח, שאם סיים בשקיעה, מתחיל זמנו מכאן ואילך עד הנץ החמה, ואם סיים עם הנץ החמה זמנו הוא עד שקיעת החמה.

תנו רבנן: כתיב "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר".

והוינן בה: ממשמע שנאמר "לא תלין פעולת שכיר אתך", האם אינו יודע מלשון זה כשלעצמו, שאיסור לינה של שכר הוא עד בקר.

ואם כן, מה תלמוד לומר "עד בקר"? מדוע

הוצרך הכתוב להוסיף את!?

אלא, מלמד הכתוב "עד בקר", שהמעכב שכר שכיר אינו עובר בכל תלין (174) אלא פעם אחת, כשעיכב את שכרו כל הלילה, עד בקר ראשון בלבד.

מכאן ואילך, אם לא שילם, מאי?

אמר רב: עובר משום "בל תשהא".

אמר רב יוסף: מאי, מהו מקור איסור "בל תשהא", קראה! שנאמר [משלי ג'] "אל תאמר לרעך לך ושוב, ומחר אתן, ויש אתך".

תנו רבנן: האומר לחבירו צא שכור לי פועלים לעבודת יום, אם שכר לו פועלים, ועבדו, ולא שילם להם בעל הבית את שכרם בזמנו, שניהן אינן עוברין משום בל תלין.

זה, בעל הבית, שעבדו אצלו הפועלים אינו עובר, לפי שלא שכרן. (175)

וזה, שלוחו ששכרם אינו עובר, לפי שנאמר ק"א-א "לא תלין פעולת שכיר אתך", להוציא מי שאין פעולתו אצלו. (176)

והוינן בה: היכי דמי? אי מיירי דאמר להו השוכר: בואו ועבדו אצל פלוני, ושכרכם

טרוד אף שאינו עובר בכל תלין מכל מקום עובר בכל תשהא, אבל אם הוא טרוד פטור לגמרי, והריטב"א כתב בתירוצו השני שבכל גווני עובר בכל תשהא ולפי שאינו איסור כל כך מותר לשלוח שליח לשכור פועלים.

176. הריטב"א תמה מדוע לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו ויהא חייב בעל הבית כאילו הוא

174. בשיטה מקובצת הביא בשם יש אומרים דרק על לא תלין אינו עובר אלא בבוקר ראשון אבל על שאר הלאוים כגון בשכיר לילה שעובר בלא תבא עליו השמש עובר בכל יום ויום. והר"ן כתב שאין חילוק ובכל הלאוין אינו עובר אלא פעם אחת בלבד.

175. בתוספות משמע שאם בעל הבית אינו

עליו.

אין זה יתכן שהשוכר אינו עובר, שהרי קיימא לן, שכרו של הפועל עליו של השוכר הוא! ואם לא יקבלו את שכרם מהבעל הבית בזמנו, עובר השוכר ב"לא תלין".

דתניא, השוכר את הפועל כדי לעשות, לעבוד, בשלו. והראהו, נתן לו לעבוד בשל חבירו, הרי הפועל נחשב כשכיר של זה ששכר אותו לעבוד, והשוכר נתן לו שכרו משלם.

ואם נשתהה מלשלם את שכר השכיר בזמנו, הוא עובר עליו.

והשוכר לאחר ששילם לפועל מכיסו, הרי הוא חוזר ונוטל מבעל הבית את דמי מה שהחנה אותו, בכך שהראה לפועל לעבוד אצלו.

ומוכח, כי מי שמקבל על עצמו את שכר

הפועלים, הוא זה שעובר בכל תלין, גם אם לא עבדו אצלו. ואם כן, לא יתכן לומר שהשליח ששכר פועלים אינו עובר בכל תלין לפי שאין פעולתם אצלו.

אלא, **לא צריכא, דאמר להו השליח: עבדו אצל פלוני, ושכרכם על בעל הבית.** (177)

ובאופן שכזה אמרינן, אם לא שילם להם בעל הבית את שכרם בזמנו, בעל הבית אינו עובר משום שהוא לא שכרם, ואילו השליח אינו עובר משום שמלכתחילה לא קיבל על עצמו לשלם להם, וגם אין פעולתם אצלו.

ומביאה עתה הגמרא שהיו אמוראים שנהגו לשכור פועלים על ידי שליח, כדי שלא יכשלו באיסור הלנת שכר שכיר.

יהודה בר מרימר אמר ליה לשמעיה, שמשו: זיל אניר לי, שכור עבורי פועלים, ואימא להו, הריני שוכרכם ושכרכם על בעל הבית. ועשה את, כדי שאם ישכח וישהה את

ואין השליח יכול להוסיף על התחייבותו של בעל הבית ולגרום לו שיעבור בלאו.

בתוספות רי"ד תירץ שאם הפועלים אינם רואים את בעל הבית השוכרן אינם סומכים את דעתם, ומשום כך אין בעל הבית עובר.

ובשואל ומשיב [שתיתאה א] תירץ על פי דברי התוספות רי"ד בקידושין שמצוות שבגופו אי אפשר לקיימם על ידי שליח והכא נמי אינו יכול להתחייב בכל תלין אם לא שכרו הוא עצמו.

177. בנתיב החסד [י ה] כתב דבביאור הגר"א [שלו] מוכח שאם אמר לפועל שכרך על בעל הבית השוכרו פטור אפילו אם נתן לו לעבוד בשלו.

עצמו שכרם, ותירץ, "שמא לא אמרינן שלוחו של אדם לחובתו".

ובחידושי ר' מנחם זמבא [סימן לא] למד מדברי הריטב"א שאיסור בל תלין נולד כתוצאה מחיוב הממון, דהיינו מי ששוכר פועל מתחייב לו שני דברים: א. שישלם לו את שכרו. ב. שיתן לו את שכרו בזמנו. ועל ההתחייבות לשלם בזמנו הוסיפה התורה איסור אם לא יקיים את התחייבותו,

ולפי זה אם שלח בעל הבית שליח שישכור לו פועלים, ואמר לו אני מתחייב להם לשלם כך וכך, אבל לא התחייב לשלם להם בזמנם, והלך השליח ושכרם על דעת שיקבלו את שכרם בזמן, בכהאי גוונא אמרינן אין שליח לחובה, שהרי מצד התחייבותו של בעל הבית אינו עובר בלאו,

שכרם, לא יעבור איסור, לא הוא ולא שלוחו.

וכן מרימר ומר זוטרא הוו אנרי, שוכרים פועלים, להרדי, זה בשליחותו של זה, כדי שלא יבואו להיכשל באיסור הלנת שכר שכיר.

אמר רבה בר רב הונא: הני סוחרים בשוקאי דפורא, השוכרים פועלים ואין משלמים להם את שכון עד שירוויחו השוכרים מעות ביום השוק, לא עברי משום "בל תלין", משום שמלכתחילה הפועלים מידע ידעי, דהסוחרים, על יומא דשוקא פמיכי, שבו יהיה להם מעות, ואז ישלמו לפועלים את שכרם. (178)

אבל מיום השוק ואילך, אם לא ישלמו לפועלים את שכרם, הרי אף על פי שאינם עוברים בכל תלין, שהרי כבר עבר הלילה הראשון, בכל זאת, **משום בל תשהא, ודאי עוברים.**

שנינו במשנה: שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום:

אמר רב: שכיר הנשכר למספר שעות דיום, ויצא באמצע היום, גובה כל היום עד השקיעה.

שכיר הנשכר למספר שעות דלילה, ויצא באמצע הלילה, גובה כל הלילה עד הנץ החמה.

ושמואל אמר: שכיר שעות דיום שיצא באמצע היום, גובה כל היום עד השקיעה, כדעת רב.

ושכיר שעות דלילה שיצא באמצע הלילה, גובה כל הלילה וכל היום שאחריו, לפי שהיום הולך אחר הלילה, ואינו עובר אלא משקיעת החמה. (179)

ומקשה הגמרא על רב ממשנתנו, דהא תנן: **שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום.**

בשלמא לשמואל, הסובר ששכיר שעות המסיים מלאכתו באמצע הלילה, גובה כל הלילה וכל היום, הוא מעמיד את המשנה בשכיר שעות דלילה.

אלא לרב, דאמר שכיר שעות של לילה גובה כלילה, ושל יום גובה באותו היום, האיך קתני במשנתנו שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום.

תויבתא דרב!

179. זו דעת רש"י, והתוספות פירשו בטעמו של שמואל שלשון לא תלין משמעה הלנת לילה שלם ואם סיים עבודתו באמצע הלילה אינו עובר בלא תלין. ונפקא מינה דלדעת רש"י יעבור בסוף היום גם בלא תלין וגם בלא תבא אבל לדעת התוספות יעבור רק בלא תבא אבל לא תלין לא שייך הכא לפי שלא הלין שכרו לילה שלם. ועיין בבעל המאור.

178. רש"י פירש שאינם עוברים אפילו אם יש להם מעות לשלם משום שהפועלים סומכים על יום השוק ואינם מצפים לקבל לפני כן.

הרמ"ך בשיטה כתב דהא דאמרינן שאין הסוחרים עוברים היינו דווקא אם הודיעו לפועלים מראש שעד יום השוק לא יקבלו את שכרם אבל אם לא הודיעום עוברים בכל תשהא.

[ורב סבר כמוהו].

רבי שמעון אומר: שכיר שעות דיום גובה כל היום, שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום.

[ושמואל סבר כרבי שמעון].

מכאן אמרו: (181) כל הכובש שכר שכיר, שאינו משלם שכרו בזמנו, עובר בחמשה שמות של לאוין, ועשה הללו:

משום [ויקרא יט] "בל תעשוק את ריעך", ומשום "בל תגזול", ומשום "בל תעשוק שכיר עני", (182) ומשום "בל תלין", ומשום "ביומו תתן שכרו", ומשום "לא תבא עליו השמש".

והוינן בה: הרי הני לאוין דאיכא בשכיר דיממא, "לא תלין פעולת שכיר", ליכא בשכיר דליליא.

כמו כן, אותם לאוין דאיכא בשכיר ליליא,

אמר לך רב, משנתנו, לצדדין קתני, בשני מקרים שונים היא מדברת, והכי קאמר: שכיר שעות, פעמים שגובה ביום, ופעמים שגובה בלילה. אם הוא שכיר שעות דיום, גובה כל היום. ואם הוא שכיר שעות דלילה, גובה כל הלילה. (180)

ושוב מקשה הגמרא לדברי רב ממשנתנו, דהא תנן: פועל שהיה שכיר שבת, שבעה ימים, או שכיר חדש או שכיר שנה או שכיר שבווע, לשבע שנים, בכולן אם סיים את מלאכתו ויוצא באמצע היום, גובה כל אותו היום, ואם יוצא באמצע הלילה, גובה כל הלילה וכל היום. וקשה לרב, דאמר שכיר שעות דלילה גובה כל אותו הלילה.

אמר לך רב, תנאי היא!

דין שכיר שעות דלילה, הוא מחלוקת תנאים.

דתנאי, שכיר שעות דיום גובה כל היום, שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה, דברי רבי יהודה.

פסק הרמב"ם כרב באיסורי.

181. ביאור הלשון מכאן אמרו, איתא בר"ן, דמאחר דאפילו בשכיר שעות עובר אם כן בכל שכירות שבעולם הוא עובר על חמש שמות.

182. רש"י מנה את שתי הפעמים שנאמר בהם לא תעשוק, אבל הרי"ף והרא"ש מנו את לא תעשוק כלאו אחד, ולדבריהם עובר בחמשה היינו כולל העשה. והמגיד משנה כתב שלא דלא תגזול ולא תעשוק נמנה כלאו אחד עיין שם.

180. הרי"ף פסק כרב כיוון שהלכתא כוותיה באיסורא וכן ביאר המגיד משנה בדעת הרמב"ם [שכירות יא—ב] והקשה הגהות מיימוני הא קיימא לן כשמואל בדיני, ותירץ שהרמב"ם פסק כרבי יהודה דאף הוא סבר הכי כדלקמן.

ובספר משאת המלך סימן קמב ביאר את דברי הרמב"ם [שמיטה ט א] ששכר שכיר אינו נשטט אבל אם זקפו במלווה משטט, משום ששכר השכיר אינו חוב ממוני ששייך לשומטו בשביעית, אלא זה חיוב של התורה לתת את שכרו ביומו ועל ידי הזקיפה עקרו מחיוב התורה ולכך משטט, ומאחר שעיקר החיוב לשלם לשכיר נובע מהאיסור המוטל על בעל הבית לכך

"לא תבא עליו השמש", ליבא בשכיר דיממא, ואיך יתכן שיעבור אדם בחמשה לאווין!?

אמר רב חסדא: אכן לא יתכן שיעבור בעיכוב שכר אחד בכל חמישה לאווין, אלא בשם שכירות בעלמא, מצינו שנאמרו בו חמשה לאווין.⁽¹⁸³⁾

ועתה דנה הגמרא בכיבור הלאומים האמורים בענין:

נאמר [ויקרא יט] "לא תעשוק את רעך, ולא תגזול" ונכפל הלאו [דברים כד] "לא תעשוק שכיר עני ואביון", ועונשו של עושק, הכופר בשבועה בחיוב שלו, אמור [ויקרא ה] "וכיחש בעמיתו בפקדון או בגזל או עשק את עמיתו, את אשמו יביא לה".

איזה הוא מעכב שכר שכיר העובר משום "עושק", ואיזהו מעכב שכר שכיר העובר משום גזל?⁽¹⁸⁴⁾

אמר רב חסדא: האומר לשכירו [משלי ג] "לך ושוב, לך ושוב", שאינו מתכוין להימנע מלשלם, אלא רק דוחה את תשלום חובו מזמן לזמן, זה הוא עושק.

אבל אם אומר לשכיר: אמנם יש לך זכות לקבל מעות בידך, ואולם, אני איני נותן לך, זה הוא גזל.

מתקיף לה רב ששת לדברי רב חסדא, מדברי הכתוב לגבי מי שכפר בחיובו ונשבע על כך לשקר:

שהרי איזהו עושק שהייבה עליו תורה קרבן אשם, כדכתיב "וכיחש בעמיתו בפקדון או בגזל, או עשק את עמיתו, את אשמו יביא לה".?

מכך שהסמיך הכתוב עושק למכחש בפקדון, בהכרח שאינו נקרא עושק אלא אם כן יכפור בחובו, דומיא דפקדון, דקא כפר ליה השומר

שם בהערה.]

184. הריטב"א פירש שרק לגבי מעכב שכר שכיר מיבעיא לן איזהו עושק ואיזהו גזל, אבל בעלמא יש חילוק גדול ביניהם, שגזל אינו אלא כשחוטף מידו ועושק היינו שמעכב חוב ממון שיש לו בידו. וכן כתב הגר"א על קושיית המגיד משנה [גזילה א ג] איך לענין גזלן פסק הרמב"ם שרק בדרך חטיפה מידו כעין ויגזול את החנית מיד המצרי ואילו מעכב שכר שכיר עובר בלא תגזול בלי שיחטוף מידו, וביאר דודאי פשטיה דקרא מיירי בגזלן ומכל מקום דרשינן שעובר גם בעושק שכר שכיר והשתא מיבעיא לן באיזה אופן עובר בלא תגזול.

183. כך פירש רש"י, אבל הרמב"ם [שכירות יא ב] כתב הכובש שכר שכיר עובר משום לא תלין, ומשום לא תבא עליו השמש, וכתב הכסף משנה שלדבריו הא דאמר רב חסדא שם שכירות אחת היא פירושו דבשכיר יום כשעבר הלילה עובר בלא תלין ואחר כך כשעבר היום עובר גם בלא תבא וכן בשכיר לילה עובר בשניהם. וכל זה בזמן שאין ככוונתו לשלם כלל, אבל אם רוצה לשלם ורק מעכב את שכרו בשכיר לילה עובר רק בלא תבא ובשכיר יום בכל תלין. וכן פסק באהבת חסד [י יד]. אבל הלחם משנה והב"ח [של"ט] הבינו בדעת הרמב"ם שבכל גווני עובר בכלום גם אם לא נתכוון אלא להשהות את שכרו ולא לגזולו לגמרי. [ועייין להלן [קיא א] שמוכח בגמרא כדעת הב"ח ועייין

אלא, אמר אביי: אם אמר בעל הבית לשכיר "לא שכרתיך מעולם", זה הוא עושק, דכפר ליה ממונא.

אך אם אמר "נתתיו לך", זה הוא גזל, כי גם בכך הוא כופר בממון.

אלא שמעתה מקשה הגמרא: **ולרב ששת**, דאמר נתתיו לך זהו עושק דכפריה ממון דומיא דפקדון, וגזל היינו כשאמר יש לך בידי ואיני נותן לך, **מאי שנא עושק דקשיא ליה**, מכך שהוקש עושק לפקדון והוצרך לפרש דעושק היינו דווקא כשכפריה ממונא, **ומאי שנא גזל, דלא קשיא ליה**, ולא הקישו לפקדון, ואף אם לא כפר בחובו אלא אמר "יש לך בידי ואיני נותן לך", נקרא גזלן.

אמר לך רב ששת: אכן, אף גזל הוקש לפקדון, וצריך שיכפור בחובו, כגון שיאמר נתתיו לך, כדי לחייבו אשם. אך אף על פי כן, צריך גם שיאמר לו "יש לך בידי ואיני נותן לך" כדי לקוראו גזלן. והיכי דמי משהו שכר שכיר שעובר בגזל ונשבע עליו? דבשעה שתבעו חוץ לבית דין, גזליה, ואמר לו: יש לך בידי ואיני חייב לך! ואחר כך כשתבעו בבית דין, **הדר כפריה**, ואמר נתתיו לך.

ופרכינן: **אי חבי, אפילו עושק נמי** נאמר, שאף כשדחאו בלך ושוב עובר בעושק, והא דקתני שחייב קרבן אשם מדובר שעשקו בלך ושוב מחוץ לבית דין, **דהדר**, כשתבעו בבית דין, **כפריה**, ואמר נתתיו לך, ומדוע אמר רב ששת שאינו עובר בעושק עד שיאמר נתתיו לך.

בממונא, שאומר למפקיד אינני חייב לך כלום.

ואם כן, גם עושק שכר שכיר, אינו עובר בלאו של עושק, עד שיאמר "איני חייב לך", דהוי כפירת ממון.

אבל אם אומר בעל הבית לשכיר "לך ושוב", ודוחה את זמן תשלומיו אך אינו כופר בחובו, אין הוא עובר בלא תעשוק.

אלא אמר רב ששת: בעל הבית שאומר לשכירו "נתתיו לך", שאז הוי כפירה בחובו, זהו עושק.

אבל אם אומר לשכיר: **יש לך בידי**, שאני חייב לך, ובכל אופן **איני נותן לך**, זה הוא גזל.

ודין זה הוא כרב חסדא⁽¹⁸⁵⁾, כי לענין גזל לא חולק רב ששת על רב חסדא.

מתקף לה אביי לדברי רב ששת, מאותו הפסוק שממנו הוא דחה את דברי רב חסדא:

הרי איזה הוא גזל שחייבה עליו תורה קרבן, כדכתיב "וכיחש בעמיתו בפיקדון, או בגזל, או עשק את עמיתו, את אשמו יביא לה".

מדהסמיך קרא את הגזל למכחש בפיקדון, בהכרח שאינו נקרא גזלן עד שיכפור בחובו, כי **דומיא דפקדון בעינן, דקא כפר ליה** השומר **ממונא**, שאומר למפקיד אינני חייב לך, והכא נמי בגזל דשכר שכיר, אינו עובר עד שיאמר אינני חייב לך, אבל אם אומר בעל הבית "אני חייב לך, ואיני נותן לך", לא חשיב גזל.

185. ואף על פי שגם גזל הוקש לפיקדון ובעי כפירה, ואילו כשאמר איני נותן לך אין בכך

ומתריצין: **הכי השתא?** מהו הדמיון?!

בשלמא בגזל, אמר רב ששת דמיירי כשגזלו חוץ לבית דין ואמר יש לך בידי ואיני נותן לך, **דהתם כתיב** [ויקרא ה] **"או בגזל"**, **מבלל דאודי ליה מעיקרא** שהוא חייב לו, וכגון שאמר חוץ לבית דין אני חייב ואיני משלם, ועכשיו הוא גוזלו ואומר נתתיו לך.

אבל גבי עושק, מי כתיב "או בעושק" [ויקרא ה] שהיה משמע שקודם הודה לו ועכשיו הוא עושקו.

והרי **"או עשק כתיב"**, שמשמעותו היא, **שעשקו כבר**. והיינו, שמלכתחילה אמר לו נתתיו לך, ועשקו בכך. (186)

רבא אמר: בין אם אמר לא שכרתיך מעולם

ובין אמר נתתיו לך, (187) **זה הוא עושק, זהו גזל**, וכל שעשק את שכירו עובר בשניהם, ולמה חלקן **הכתוב?** כדי לעבור עליו **בשני לאוין**. (188)

מתניתין:

אחד המעכב שכרו של אדם שאינו משלם לו בזמנו, ואחד המעכב את שכר עבודתה של בהמה, שאינו משלם לבעליה בזמן, ואחד המעכב את שכר השתמשותו בכלים, יש בו עבירה של ביטול מצוה, משום [דברים כד] **"ביומו תתן שכרו"**, ויש בו עבירת לאו, משום **"לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר"**.

אימתי אסור לעכב שכר שכיר? — **בזמן**

187. כך פירש הריטב"א דרבא מודה לאביי שאינו נקרא עושק וגזלן אלא בכפירת ממון בבית דין אלא שסבירא ליה שלא חילקם הכתוב אלא לעבור עליו בשני לאוין, אבל אם אמר לך ושוב אינו נקרא עושק.

188. התוספות לעיל [סא א] כתבו שכובש שכר שכיר לוקה. ותמה המהרש"א הרי קיימא לן לאו הניתק לעשה אין לוקם עליו. ואכן התוספות רא"ש כאן נקט שאינו לוקה משום דהוי לאו הניתק לעשה.

אבל הרמב"ם [שכירות יא א] כתב שהכובש שכר שכיר אינו לוקה משום שהוא ניתן לתשלומים. והקשה המנחת חינוך תיפוק ליה שהלאו ניתק לעשה. ועוד תמה המנחת חינוך שאף שניתן לשלם את החוב ממון, מכל מקום אי אפשר לתקן ולהשלים את האיחור, ואם כן איך שייך לומר על כובש שכר שכיר שהוא ניתק לתשלומים.

כפירה, שהרי הוא מודה על החוב, תירץ הריטב"א, שרב ששת יכול להעמיד את הפסוק על גזל דעלמא ולא על גזל דשכירות, אבל העושק המוזכר בפסוק, בוודאי נאמר על שכירות, ובעי שיהיה דומיא דפקדון. הילכך, לא פליג רב ששת אלא בעושק.

אבל בהמשך הגמרא, דפרכינן על רב ששת מדוע הודה לרב חסדא בגזל, היינו משום שניחא לגמרא לפרש ברב ששת שהגזל האמור בפסוק מדבר אף על שכירות.

186. הקשו התוספות אחר שרב ששת מעמיד את האמור או בגזל בכגון שכפר ואחר כך הודה בבית דין מה הוקשה לאביי על כך שמחמת זה הוא חולק ומפרש שגזל היינו נתתיו לך, ותירצו שאביי סובר שיש להעמיד את האמור או בגזל או עשק באופן שווה שעכשיו הוא כופר בשניהם.

שתבעו. אבל אם לא תבעו, אינו עובר עליו.

גמרא:

מבואר במשנה, שהמעכב שכר בהמה וכלים עובר משום "לא תלין", ומשום "ביומו תתן שכרו", כמו המעכב שכר אדם. אבל המעכב שכר גר תושב, עובר רק משום "ביומו תתן שכרו, ולא תבא עליו השמש", אבל אינו עובר משום "לא תלין".

והוינן בה: **מני מתניתין**, בשיטת מי אמורה?

והרי מצינו ברייתא שנחלקו בה תנא קמא ורבי יוסי ברבי יהודה, וכפי שתביא הגמרא מיד, ואילו משנתנו, אינה הולכת, לא בשיטת **תנא קמא** של הברייתא, דממעט מהפסוק "לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחיך", דמשמע רק מאחיך לא תעשוק, אבל גר תושב שעכב את שכרו, עובר בעל הבית בכולם.

אם **המחהו**, נתן לשכיר את האפשרות לגבות את תשלום שכרו **אצל חנוני או אצל שולחני**, ולא שילם החנוני או השולחני את שכרו בזמנו, בעל הבית **אינו עובר עליו** (189).

שכיר התובע את שכרו, ובעל הבית טוען ששילם לו כבר, תקנו חכמים שבתוך זמנו [בשכיר יום זמנו הוא כל הלילה, ובשכיר לילה כל היום], **נשבע** השכיר שלא קיבל את שכרו, ו**נוטל** את השכר מבלי שיצטרך להביא ראיה לטענתו שלא קיבל שכרו. אבל אם **עבר זמנו, אינו נשבע ונוטל. ואם יש עדים שכבר תבעו [בזמנו]**, הרי זה **נשבע, ונוטל**, גם לאחר שעבר זמנו.

גר תושב, (190) **יש בו משום "ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש"**, (191) **ואין בו משום "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר"**. (192)

191. הרמב"ם כתב [שכירות יא א] גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואם איחר אינו עובר בלא תעשה, והריטב"א פירש שיש בו משום ביומו תתן שכרו וכן משום לא תבא עליו השמש.

192. הריטב"א הביא בשם אית דאמרי שהשוכר את פועל גר תושב לעבודת יום, אף על פי שבשעה שעבר הלילה ולא שילם פטור משום שאינו עובר בלא תלין, אם במשך היום שאחריו גם כן לא שילם עובר משום לא תבא עליו השמש. ודחה את דבריהם משום שקיימא לן שאינו עובר אלא לאחר העונה ראשונה ומכאן ואילך עובר רק בכל תשהה.

189. אפילו אם חזר השכיר ותבע את בעל הבית שוב אינו עובר עליו מאחר וכבר ניתק ממנו הלאו [תוספות לקמן קיב]. וכתב בנתיב החסד [י יג] שיש ללמוד מזה שאם תבע הפועל את בעל הבית ולא היה לו דקיימא לן אין לו מעות אינו עובר עליו, ואחר כך השיג בעל הבית מעות וחייב לשלם לשכיר, אם לא שילם אינו עובר עליו כיוון שכבר ניתק פעם אחת מהלאו שוב אינו חוזר לעבור עליו.

190. רש"י פירש שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל נבילות וטריפות, וזו היא דעת רבי מאיר [עבודה זרה סד ב] אבל דעת חכמים היא שגר תושב הוא המקבל עליו שבע מצוות בני נח. וכדבריהם פסקו הרמב"ם והשולחן ערוך.

שכר אדם.

מנין לרבות שאסור לעכב שכר בהמה וכלים? תלמוד לומר "בארצך", ודרשינן כל שבארצך (193).

ובולן, גר צדק, גר תושב, בהמה וכלים, אם עיכבו את שכרם, עוברים בכל השמות הללו.

מכאן אמרו: אחד שכר אדם, ואחד שכר בהמה, ואחד שכר כלים, יש בו משום "ביומו תתן שכרו" ויש בהן משום [ויקרא יט] "בל תלין פעולת שכיר".

[אלמא סבר תנא קמא שאין חילוק בין גר תושב לכל ישראל, והמעכב את שכרו עובר בכל האיסורים כישאל, ואילו במשנתנו תנן, גר תושב עובר משום ביומו תתן שכרו ואינו עובר משום "לא תלין"].

ולא בשיטת רבי יוסי ברבי יהודה, הפוטר את המעכב שכר בהמה וכלים מ"לא תלין", ו"מלא תבא עליו השמש".

ומבאר הגמרא, מאי היא? איזו ברייתא היא?

דתניא: כתיב [דברים כד] "לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחיך, או מגרך אשר בארצך, בשעריך".

קיא-ב "מאחיך" — פרט למעכב את שכרם של אחרים, גוים, שאינו עובר בלאו.

"גרך" — זה גר צדק שאסור לעכב את שכרו כישאל.

"בשעריך" — זה גר תושב אוכל נבילות שאסור לעכב את שכרו.

אין לי ללמוד מפסוק זה אלא רק על המעכב

זקנים לבעלי התוספות [ויקרא יג] מכאן יש ללמוד שהשוכר בית עובר עליו משום לא תלין. וכתב במשנת רבי אהרן [תשובות חושן משפט סימן עב] שאין להוכיח מהתורה כהנים דלא כהרמ"ה כיוון שהתורה כהנים נקט כתנא דמשנתנו שאינו דורש את הפסוק בארצך ולפיכך אף על עושק קרקע עוברים והרמ"ה דיבר לפי תנא קמא דמאחיך הדורש את הפסוק בארצך. ומכל מקום הוכיח הגר"א מהירושלמי כדעת הרמ"ה מהא שהוצרך שם פסוק לרבות עושק שכר עבדים דמשמע שהיה סלקא דעתך לפטור את העושק שכרם ובהכרח שהטעם לכך הוא משום שהוקשו לקרקעות ולכך בעי קרא לומר שאם עשקם עובר עליהם, ומשמע דפשיטא ליה לירושלמי שאין איסור לעשוק שכר קרקע. ובנתיב החסד [ט יד] כתב בבאיור דברי

193. הטור [שלט] הביא את דעת הרמ"ה שהעושק את שכר שימוש בקרקע פטור, דכתיב אשר מארצך ודרשינן לא כל ארצך שאם עשק את שכר הקרקע פטור, וכתב הרא"ש בשיטה מקובצת, שטעמו של הרמ"ה הוא שאין מרבים אלא בהמה וכלים העושים מלאכה דומיא דשכיר.

והקשה הגר"א [שם א] הרי הלימוד מהפסוק אשר בארצך אינו אלא לדעת תנא קמא דמאחיך אבל תנא דמשנתנו למד מהכתוב לא תלין פעולת שכיר אתך דמשמע כל שעבודתו איתך כדלקמן והלכה כוותיה ואם כן שכר קרקעות גם כן בכלל כל שפעולתו איתך ועובר עליו.

ובשואל ומשיב [שתיתאה א] ציין שבתורה כהנים איתא להדיא שכר בהמה וקרקעות מנין תלמוד לומר לא תלין פעולת שכיר, וכתבו בדעת